

У працях Галена втілилася в життя ідея об'єднання медичного та філософського мислення, які вирішують одну і ту ж саму проблему – існування і виживання на Землі людства в широкому сенсі, і проблему самовизначення і самопізнання людини як культурної і природної істоти у вузькому сенсі. Інтеграція ідеального і матеріального, теоретичного і практичного, медичного і філософського знання все-таки відбувається, незважаючи на різну спрямованість руху і різні підходи до пошуку істини (філософія обирає шлях теоретичної консолідації та рефлексії, медицина ж – практичні дії).

Загалом, на нашу думку, твердження Галена, що хороший лікар повинен бути і філософом, сьогодні є не менш актуальним, ніж за часів життя славетного вченого, адже розвиток технологій йде випереджаючими темпами. Важливо пам'ятати, що вчення Галена – це більш ніж просто етичне ставлення до професії. У своїх працях Гален не раз писав, що лікар повинен знати ще й природничі науки і логіку, прагнути до універсальних знань, щоб застосовувати їх до такого особливого об'єкта, як людина, з її духовними прагненнями і складними індивідуальними особливостями, у такий спосіб виходячи на рівень філософського пізнання людської природи.

Джерела та література

1. Балалыкин Д., Щеглов А., Шок Н. Гален: врач и философ. Москва: «Весть», 2014.
2. Galen K. That The Best Physician Is Also a Philosopher. URL: <https://www.carloscardosoaveline.com/that-the-best-physician-is-also-a-philosopher/> (дата звернення: 10.04.2020).
3. Тиелеман Т. Гален о медицине как науке и искусстве. *История медицины*. 2015. Т. 2. № 2. С. 172–182.

Труфанова Анна

БАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ МИСТЕЦТВА В ПОГЛЯДАХ ДАВНЬОГРЕЦЬКИХ МИСЛИТЕЛІВ

Анотація. З давньогрецької філософії починається дуже багато теорій і наук, і всі майбутні філософські течії беруть у ній свій початок. Філософсько-мистецька спадщина античності належить до вагомих здобутків світової культури. Виходячи з її основ, проаналізовано вплив класичного бачення концепту мистецтва на формування його сучасних ознак.

Ключові слова: мистецтво, філософія, філософи Стародавньої Греції, ознаки прекрасного.

Abstract. A lot of theories and sciences begin with ancient Greek philosophy, and all future philosophical trends originate in it. The philosophical and artistic heritage of antiquity is one of the important achievements of world culture. The influence of the classical conception of the concept of art on the formation of its contemporary features is analyzed.

Keywords: art, philosophy, philosophers of ancient Greece, characteristics of the beautiful.

«Бувають невиховані діти і по-старечому розумні діти. Багато зі стародавніх народів належить до цієї категорії. Нормальними дітьми були греки», – писав К. Маркс [2, 7]. Так само, як діти завжди всім цікавляться, так усім цікавилися і стародавні греки. Вони осмислювали філософські життєво

важливі проблеми, і коли нікому було відповісти на їхні запитання, вони давали відповіді на них самі. І настільки цікавими, сміливими та глибокими були їхні думки та здогади, що в майбутні часи вчені часто зверталися до створеного ними.

Давньогрецькі філософи мали дуже багато цікавих суджень про прекрасне і про мистецтво. Ці питання поєднані із загальними проблемами філософії, і таке поєднання естетики з філософією надає всім судженням про мистецтво і про прекрасне глибини і конкретності, життєвості і переконливості. Художня творчість Еллади вперше в історії світу установила реалізм як абсолютну норму мистецтва. Але не реалізм у точному копіюванні природи, а в завершенні того, чого не змогла довершити природа. Отже, дотримуючись намірів природи, мистецтву належить створювати таку досконалість, яку природа лише започаткувала, але сама не змогла досягти [3, 188].

Піфагор, виходячи зі своєї філософії, проблему краси пов'язував з проблемою гармонії, а гармонія для нього зливалася з досконалістю: що досконале – те гармонійне, і навпаки, що гармонійне – те прекрасне. Як і багато інших греків, він надавав перевагу музиці, бачив у ній відбиття закономірностей космосу, в музичній звуковій гармонії – відбиття світової гармонії, гармонії «небесних сфер». Він вважав, що, відбиваючи лад руху Всесвіту, музика спроможна давати лад і рухові душі.

Геракліт в основі прекрасного також бачить гармонію, але вважає, що красу не можна звести до незмінних законів числових відношень, як це було у Піфагора. Краса і гармонія складаються зі злиття, поєднання протилежних елементів, протилежних сторін. Бачить Геракліт і відносність прекрасного: «Найпрекрасніша мавпа потворна, порівняно з родом людей».

Демокріт вважав, що мистецтво виникло від наслідування природи і тварин. «Від тварин ми шляхом наслідування навчилися дуже важливих справ: (а саме: ми – учні) павука в ткацькому і кравецькому ремеслах, (учні) ластівок у будівництві житла, (учні) співочих пташок, лебедів і солов'я у співах». «Ні мистецтво, ні мудрість не можуть бути досягнуті, якщо їм не вчитися». Прекрасна певна міра в усьому. Надмір і недостатність не подобаються мені», – писав Демокріт.

Центральна проблема діалогів Сократа, як виховати прекрасну духом і тілом людину. У вченні про гармонію Сократ розглядає єдність зовнішньої форми з прекрасними властивостями духу. Проте Сократ не залишив після себе письмових свідчень, про його ідеї ми знаємо лише з творів учнів. Найбільш видатним з них був Платон, який вважав, що «...Прекрасне існує вічно, воно не виникає, не зникає, не збільшується, не зменшується...». Краса дійсності – лише кволий відблиск ідеї прекрасного. Ставлення Платона до мистецтва було подвійне. Він визнавав дієвість мистецтва, але водночас вважав, що, відбиваючи чуттєві предмети і речі, які самі – лише копія чи тінь ідей, воно створює лише копію з копії, або тінь з тіні. Платон мріяв про ідеальну державу, але в цю державу він не

допускав поетів і художників, виганяв з неї мистецтво, бо з мистецтвом з'являється неспокій і розніженість.

Аристотель чітко визначає естетичні якості предметів і речей, доводячи, що прекрасне – властивість самих предметів, речей, явищ. Він вважає обов'язковими для творів мистецтва цілісність, єдність, єдність у різноманітті, довершеність, ясність, розмірність, пропорційність, відповідність форми й змісту. Мистецтво Аристотель цінує високо, вважаючи, що воно облагороджує людину і дає їй знання. Він визначає принципи, на яких має ґрунтуватися аналіз художніх творів, і каже, в якому разі витвір мистецтва заслуговує осуду. Витвір мистецтва може бути осуджений, якщо його зміст логічно неможливий, незрозумілий, шкідливий для моральності, має внутрішні суперечності і розходиться з правилами мистецтва. Можна сказати, що він уперше висуває критерії, які визначають художні якості витвору мистецтва. Вони не застаріли і до сьогодні [2, 10–13].

Античні філософи (Демокрит, Платон, Аристотель) використовують поняття «мімезис» (грец. *mimesis*, лат. *imitation* – наслідування). Хоча Платон і Аристотель тлумачили наслідування із протилежних позицій. За Платоном, мистецтво – недостовірне наслідування, недосконала форма споглядання, лише копія копій ідеального суцього; мистецтво не має пізнавального значення, художник не може пізнати сутність речей. Аристотель вважав, що наслідування ґрунтується на визнанні суцього в реальному світі. Звідси дві причини виникнення мистецтва: наслідування (властиве людям із дитинства) і насолода (наслідок наслідування). Наслідування – не натуралістична копія дійсності, а художнє узагальнення мистецькими засобами (фарби, форми, ритм, гармонія тощо). Художник відтворює чуттєві речі, природу, а головне – людину. Аристотелю властиве системне бачення мистецтва («Поетика») [4].

На основі проаналізованих думок можемо виокремити певні ознаки «прекрасного»: матеріалізм (Піфагор), аксіологічність і відносність (Геракліт), наслідуваність (Демокрит), доцільність та утилітарність (Сократ), дуалізм Платона (приймає позиції піфагорійців, і абсолютизує прекрасне як ідею), об'єктивність, величина, порядок (Аристотель).

Джерела та література

1. Ильина Т. В. История искусств. Западноевропейское искусство: учеб. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Высш.шк., 2013. 368 с.
2. Еренграсс Белла. Незвичайна наука естетика. Київ: «Веселка», 1982, 193 с.
3. Любимов Л. М. Искусство древнего мира. Москва: Просвещение, 1980. 320 с.
4. Світлана Черепанова Мистецтво в системі філософії освіти. Ч. 1. *Філософія освіти. Philosophy of Education*. 2017. № 1(20).